

سلفان

مسلغان (۷)

مجموعه یادداشت‌های
جمعیت و سقط جنین

تعمیر

مقدمه

دیر زمانی است که اداره پاسخ به سؤالات جامعة الزهراء علیها السلام حوزه علمیه خواهران قم، جوابگوی سؤالات فقهی بانوان پرسشگر وره‌پویان معارف الهی در سطوحی گسترده (حضوری، تلفنی و مکاتبه‌ای) است.

از آن جا که مطالعه جمعیت و تحولات آن به عنوان مهم ترین پدیده تحولی دوران معاصر به شمار می رود، در این راستا مجموعه پاسخ به سؤالات جامعة الزهراء علیها السلام یادداشت هایی در خصوص؛ احادیث فرزند آوری، آسیب های تک فرزندی، نتیجه سالخوردگی جمعیت و مهم تر از همه فاجعه سقط جنین عمده آماده کرده است تا مبلغان ارجمند با استفاده از این محتوا به روشنگری جامعه در خصوص اهمیت و ارزش فرزندآوری اقدام فرمایند.

فهرست

۶..... احادیث فرزند آوری

۶..... مقدمه

۷..... بخش اول: احادیث ناظر بر اصل فرزند آوری

۲۰..... بخش دوم: احادیث تربیتی

۲۴..... آسیب های تک فرزندی

۲۹..... * تلویزیون

۳۰..... * بازیهای رایانهای

۳۰..... * اینترنت و ماهواره

۳۱..... نتیجه

۳۲..... ایران سالخورده

۳۲..... مقدمه

۳۳..... بخش اول: جمعیت در بیان مقام معظم رهبری دام ظلها العالی

۳۵..... بخش دوم: ایران و بحران سالمندی

۳۵..... الف. آینده سالمندی ایران در مقایسه با جهان:

۳۶..... ب. پیامدهای سالمندی جمعیت:

۱. تأمین اجتماعی و بیمه بازنشستگی ۳۶

۲. اقتصاد ۳۷

۳. بهداشت، درمان و نگهداری ۳۷

۴. اجتماعی ۳۹

نتیجه ۴۰

فاجعه امروز کشور اسلامی در خصوص سقط جنین عمدی غیر شرعی ۴۳

احادیث فرزند آوری

مقدمه

مقام معظم رهبری دام ظلّه العالی:

«من معتقدم که کشور ما با امکاناتی که دارد، می تواند صدوپنجاه میلیون نفر جمعیت داشته باشد. من معتقد به کثرت جمعیت. هر اقدام و تدبیری که می خواهد برای متوقف کردن رشد جمعیت انجام بگیرد، بعد از صدوپنجاه میلیون انجام بگیرد.» (۱۳۹۰/۵/۱۶)

«سیاست تحدید نسل در یک برهه ای از زمان درست بود؛ یک اهدافی هم برایش معین کردند. آنطوری که افراد متخصص و عالم و کارشناسان علمی این قسمت تحقیق و بررسی کردند و گزارش دادند، ما در سال ۷۱ به همان مقاصدی که از تحدید نسل وجود داشت، رسیدیم. از سال ۷۱ به این طرف، باید سیاست را تغییر می دادیم؛ خطا کردیم، تغییر ندادیم. امروز باید این خطا را جبران کنیم.» (دیدار مسوولان و کارگزاران نظام ۱۳۹۱/۵/۳)

مدتی است که تبلیغات سوئی علیه تولید مثل و فرزندآوری از سوی دشمنان داخلی و خارجی صورت گرفته است. اینان با ابزارهای خود و حتی کج فهمی های مغرضانه و یا جاهلانه در این راه گام بر می دارند. لذا رهبری آگاه و فرزانه برای خنثی کردن این سیاست بر موضوع فرزند آوری و جلوگیری از برنامه به اصطلاح تنظیم خانواده تاکید فرمودند.

برای بررسی اهمیت فرزند آوری و ضرورت و فواید آن در اسلام تصمیم گرفتم که احادیث و روایاتی که به این موضوع می پردازند را مورد بررسی قرار دهم شاید انشاءالله گامی باشد

در راستای تحقق اهداف متعالی نظام و مقام عظمای ولایت امام خامنه ای دام ظلّه العالی از طرف دیگر با توجه به این که صرف فرزند آوری و ازدیاد نسل مورد نظر شارع نبوده و مسئله تربیت نسلی صالح از اهمیت ویژه ای برخوردار است و از حقوق فرزند محسوب می شود لذا لازم است در کنار توصیه به فرزندآوری به ضرورت تربیت نیز اشاره کرد. همان کاری که از دید معصومین پنهان نماند و توصیه هایی ظریف و کاربردی در باب تربیت ارائه فرمودند.

لذا این مجموعه در دو بخش تنظیم شده است. بخش اول احادیثی که ناظر به ارزش و سفارش به فرزندآوری است و بخش دوم احادیث تربیتی.

امیدوارم با نشر این مجموعه گامی در گسترش فرهنگ و سبک زندگی اسلامی برداریم.

بخش اول : احادیث ناظر بر اصل فرزندآوری

خداوند در قرآن می فرماید «و کذلک جعلناکم أمه وسطا لتکونوا شهداء علی الناس و یکون الرسول علیکم شهیدا» (بقره/ ۱۴۳)

با توجه به مفاد این آیه می توان نتیجه گرفت که تعادل و ثبات و سلامت خانواده را باید در نظر گرفت اصل اول در اسلام تکثیر نسل و سامان دهی به این تکثیر و به نظم در آوردن اعضای خانواده است؛ بطوری که تکاملش کامل گردد و نسل صالحی به جامعه ارائه دهد .

انسان نیز علاوه بر غریزه بر مبنای فطرت و عقل به بقای نوع خود توجه دارد. این ضرورت از طریق ازدواج و فرزندآوری پاسخ داده می شود. بنابراین هر اقدامی که از تناسل جلوگیری کند مخالف فطرت انسان است

در تعبیر روایی فقط مسأله تکثیر بدون دغدغه دینی و تربیتی نیست. قبل از تشکیل خانواده می فرماید «اخْتَارُوا لِنُطْفِكُمْ فَإِنَّ الْعَرْقَ دَسَاسٌ» (الحرالعالمی، وسایل الشیعه، ۱۴۱۴ هـ، ج ۱۴، ص ۱۰۵)؛ یعنی مسأله فرزندآوری و تولید نسل از جایگاه والایی برخوردار است که تمام مراتب زندگی طرفین را متأثر می نماید؛ از آن جمله انتخاب همسر و رعایت ارزش مداری زوجین برای تربیت و فرزندآوری صحیح.

بنابراین برای بررسی روایاتی که بر اهمیت فرزندآوری دلالت می کنند می توان آنها را به چند دسته تقسیم کرد:

دسته اول: آموزه هایی که با آگاهی دادن به رزاق بودن خداوند، نگرانی از فرزندآوری را کنار می زنند؛ «وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا؛ و فرزندانتان را از ترس فقر، نکشید! ما آنها و شما را روزی می دهیم مسلماً کشتن آنها گناه بزرگی است!» (اسراء/۳۱)

این آیه و متنهای همسان آن، درباره سقط جنین و فرزندکشی است؛ اما علتی که برای آن آورده شده، یعنی رزاق بودن خداوند، نسبت به همه انسان ها عمومیت دارد؛ البته از این آیه نمی توان تشویق به فرزندآوری را برداشت کرد؛ اما می توان دریافت که ترس از نداری و تنگدستی نباید مانع فرزندآوری شود.

در کتاب روایی وسائل الشیعة، چهار روایت در مورد مکروه بودن ترک ازدواج از ترس و بیم تنگدستی و فقر و پنج روایت در مورد مستحب بودن اقدام به ازدواج با وجود فقر و تنگدستی وارد شده است. یکی از آن روایت‌ها، این است؛ امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس ازدواج را از ترس تنگدستی رها کند، به خداوند گمان بد برده است.»

در این حدیث نیز به روشنی سخن از فرزندآوری به میان نیامده، ولی ترس از تنگدستی هنگام ازدواج، هم درباره هزینه‌های همسر و هم درباره فرزندان پیش می‌آید و امام علیه السلام این نگرانی را از مخاطب زدوده و او را از برآوردهای مادی بازداشته است.

ترس از فقر نه تنها مذموم است و بلکه لازم است که با آن مبارزه کرد و ازدواج کرد؛ زیرا خود ازدواج موجب افزایش خیر و برکت و همچنین رحمت می‌شود. قرآن کریم در این باره فرموده: «وَ أَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ إِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ؛ مردان و زنان بی‌همسر خود را همسر دهید. همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود آنان را بی‌نیاز می‌سازد. خداوند گشایش دهنده و آگاه است!» (نور/۳۲)

روایتی دیگر، به طور مستقیم به همین موضوع پرداخته است؛ امام صادق علیه السلام فرمود: «روزی [ویژه خانواده] همراه با زنان و فرزندان است [و می‌رسد]. (کافی، ج ۵، ص ۳۳۰)

دسته دوم: روایاتی است که بیان‌گر مباحثات پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم بر دیگر امت‌ها به دلیل فراوانی جمعیت مسلمانان است؛ روایتی از امام صادق علیه السلام رسیده که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «با دوشیزگان ازدواج کنید... [و فرزند بیاورید!]

آیا نمی‌دانید که من روز قیامت به [جمعیت] شما [مسلمانان] حتی به سقط شدگان [از شما] بر [دیگر] امتهای مباحات می‌کنم؟!» (کافی، ج ۵، ص ۳۳۴)

در این دسته از روایات، به چند نکته باید توجه کرد:

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این روایات را زمانی فرموده‌اند که مسلمانان بیشتر در تنگنای اقتصادی بوده‌اند و گشایش اقتصادی مسلمانان در زمان خلفا و پس از کشور گشایی سرزمین‌های ثروتمند پیش آمد.

۲. در این روایات از مطلوب بودن ازدواج با فرزندآوری سخن گفته شده است؛ نه مطلوب بودن زیادی فرزند! ولی از پایان روایات که درباره مقایسه عددی امت اسلام با دیگر امت‌ها سخن می‌گوید، می‌توان نتیجه گرفت که بیشتر بودن جمعیت مسلمانان مطلوب است.

۳. اطلاق روایات نشان می‌دهد که پیامبر صلی الله علیه و آله به همه مسلمانان بر دیگر امت‌ها مباحات می‌کند؛ نه با افراد شایسته! یعنی افراد عادی امت هم در این ارزش‌گذاری شریکند. این جمله «حتی به سقط شدگان هم مباحات می‌کنم!» به روشنی نشان می‌دهد که شایستگی کنونی، ملاک مباحات نیست. حتی مسلمانان گناه‌کاری که رده‌ای از ایمان را دارا هستند و سرانجام به بهشت خواهند رفت، در روایات این دسته جای می‌گیرند؛ بنابراین، ادعای این‌که مؤمنان گناه‌کار و آسیب‌دیده اجتماعی مایه مباحات پیامبر صلی الله علیه و آله نیستند، هیچ گواهی ندارد.

دسته سوم: برخی متون به روشنی، مطلوب بودن زیادی فرزند را بیان کرده‌اند. از امام صادق علیه‌السلام آورده‌اند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «زیاد فرزند آورید تا فردا روز [در قیامت] به زیادی [جمعیت] شما بر [دیگر] امت‌ها چیرگی یابم و [و افتخار کنم]. (کافی، ج ۶، ص ۲)

دسته چهارم: برخی روایات فرزندآوری مسلمانان را به دلیل آن‌که زمینه ساز تسبیح خداوند و زنده کردن یاد اوست، مطلوب می‌دانند؛ امام صادق علیه السلام فرمود:

«آن گاه که یوسف علیه‌السلام با برادرش (بنیامین) دیدار کرد، [به او گفت: ای برادرم! پس از [غم جدایی] من، چگونه توانستی با زنان ازدواج کنی؟] پس بنیامین گفت: «همانا پدرم مرا فرمان داد [و] گفت: اگر بتوانی [کاری کنی که] برای تو فرزندان باشد که زمین را با تسبیح [خداوند] سنگین کنند، چنان کن!» (کافی، ج ۵، ص ۳۲۹)

در روایتی از امام باقر علیه‌السلام نیز آمده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «چه چیز مومن را از اینکه [همسر و] خانواده‌ای برگزیند، باز می‌دارد؟! امید است خداوند فرزندی به او روزی کند که زمین را با [گفتن] لا اله الا الله سنگین کند.» (وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۴)

در اینجا هم توجّه به دو نکته مهم است:

۱. در این روایات، علت مطلوب بودن فرزندآوری، احتمال پدید آمدن نسلی که لا اله الا الله یا تسبیح بگویند، بیان شده است؛ نه تحقق بیرونی آن. به بیان دیگر، آنچه برای پدر و مادر امکان‌پذیر است و به آن تکلیف شده‌اند، انگیزه و تلاش برای فرزندآوری و پرورش نسلی با این ویژگی است و همین تلاش در نزد خداوند مطلوب است و پاداش دارد؛ بنابراین،

اگر پدر و مادر با انگیزه به دست آوردن نسلی تسبیح گو فرزند آورند؛ اما به دلیل عواملی بیرون از اختیار آنان، فرزند چنان ویژگی را نیابد، پدر و مادر وظیفه خودشان را به جای آورده‌اند و پاداش می‌گیرند.

دسته پنجم: برخی روایات فرزندان نابالغ و حتی جنین را شفاعت گر پدر و مادر و دارای سود معنوی برای آنان دانسته‌اند یا برای نگهداری از فرزند پاداش‌هایی برشمرده‌اند.

امام صادق علیه السلام فرمود: «همانا فرزندان [نابالغ] مسلمانان در نزد خداوند، شفاعت گر و شفاعت پذیرفته شده نام گرفته‌اند.» (کافی، ج ۶، ص ۳)

دسته ششم: برخی روایت بر تربیت و حقوق فرزند اشاره دارند و حسناتی را برای برخی رفتارهای والدین در قبال فرزندان برشمرده‌اند. از این دسته روایات علاوه بر ضرورت توجه به حقوق فرزند، می‌توان فواید فرزند آوری را نیز استنباط کرد. البته با کمی اغماض می‌توان این دسته از روایات را در زمره دسته پنجم قرار داد.

امام علی علیه السلام درباره بیماری‌ای که به کودک می‌رسد، فرمود: «همانا آن [بیماری] و کفاره‌ای برای [گناهان] پدر و مادر اوست.» (من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۸۲)

از مجموع شش دسته روایات پیش گفته، هم مستحب بودن فرزند آوری و هم مطلوب بودن زیادی فرزند به دست می‌آید و چنان که گذشت، ترس از تنگدستی هم این مطلوب بودن را از بین نمی‌برد.

بنابراین احادیث این مجموعه با توجه به دسته بندی مذکور تبیین شده است:

۱- أَبَاعَبْدُ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: تَزَوَّجُوا فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمْ الْأُمَمَ غَدًا فِي الْقِيَامَةِ حَتَّىٰ إِنَّ السَّقَطَ يَجِيءُ مُحْبِطًا عَلَىٰ بَابِ الْجَنَّةِ - فَيُقَالُ لَهُ ادْخُلِ الْجَنَّةَ - فَيَقُولُ لَا حَتَّىٰ يَدْخُلَ أَبَوَايَ الْجَنَّةَ قَبْلِي؛ پیامبر اسلام (ص): ازدواج کنید! چون من در فردای قیامت با کثرت افراد شما بر امتهای پیشین مباهات می کنم. تا بحدی که طفل سقط شده، دست در کمر زده شکم به جلو آورده (در حال افتخار) به قیامت وارد می شود و به او گفته می شود: داخل شو در بهشت! و او می گوید: نه، داخل نمی شوم مگر آنکه پدرم و مادرم پیش از من داخل بهشت شوند! (وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص: ۱۴)

۲- عَنْ عَلِيٍّ ع فِي حَدِيثِ الْأَرْبَعَاءَةِ قَالَ: تَزَوَّجُوا فَإِنَّ التَّزْوِيجَ سُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ص فَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ مَنْ كَانَ يُحِبُّ أَنْ يَتَّبِعَ سُنَّتِي فَإِنَّ مِنْ سُنَّتِي التَّزْوِيجَ وَاطْلُبُوا الْوَلَدَ فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمْ الْأُمَمَ غَدًا وَتَوَقَّوْا عَلَىٰ أَوْلَادِكُمْ مِنْ لَبَنِ الْبَغِيِّ مِنَ النِّسَاءِ وَالْمَجْنُونَةِ فَإِنَّ اللَّبْنَ يُعْدِي؛ امام علی عليه السلام: ازدواج کنید چرا که ازدواج سنت رسول خدا (ص) است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بسیار می فرماید هر کس می خواهد پیرو سنت من باشد باید ازدواج نماید زیرا از سنت من تزویج است. جویای فرزند باشید که من با امت های دیگر مباهات می کنم روز قیامت. نگذارید بچه هایتان شیر زنان هر جایی را بخورند و زنان دیوانه، زیرا شیر اثر می گذارد. (وسائل الشیعة ج: ۲۰، ص: ۱۵)

۳- أَبَاعَبْدُ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: لَمَّا لَقِيَ يُوسُفُ (ع) أَخَاهُ قَالَ يَا أَخِي كَيْفَ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَزَوَّجَ النِّسَاءَ بَعْدِي فَقَالَ إِنَّ أَبِي أَمَرَنِي فَقَالَ إِنِ اسْتَطَعْتُ أَنْ تَكُونَ لَكَ ذُرِّيَّةٌ تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِالتَّسْبِيحِ فَافْعَلْ؛ امام صادق عليه السلام: وقتی یوسف عليه السلام برادرش (بنیامین) را ملاقات کرد، به وی گفت: ای برادر!

چگونه توانستی پس از من، با زنان ازدواج کنی؟ گفت: پدرم به من امر کرد وگفت: اگر می توانی فرزندان داشته باشی که با تسبیح خداوند، زمین را گران بها سازند، چنین کن. (الکافی، ج ۶، ص ۲، ح ۴؛ وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص: ۱۶)

۴- عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام إِنِّي أَحْبَبْتُ طَلَبَ الْوَلَدِ مُنْذُ خُمْسِ سِنِينَ وَ ذَلِكَ أَنَّ أَهْلِي كَرِهَتْ ذَلِكَ وَقَالَتْ إِنَّهُ يَشْتَدُّ عَلَيَّ تَرْبِيَتُهُمْ لِقَلَّةِ الشَّيْءِ فَمَا تَرَى؟ فَكَتَبَ إِلَيَّ اطْلُبِ الْوَلَدَ فَإِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُمْ؛ بَكْرِينَ صَالِح: به امام کاظم عليه السلام نوشتم: من، پنج سال است که از فرزندان شدن، خودداری کرده ام واین، بدان جهت است که همسر من آن را ناخوش می دارد و می گوید: به خاطر کمی مال، پرورش آنان برای من سخت است. نظر شما چیست؟ امام در پاسخ من نوشت: بچه دار شو؛ چرا که خداوند روزی آنان را می دهد. (وسائل الشیعة؛ ج ۲۱؛ ص ۳۶۰ و الکافی ۶-۳-۷)

۵- أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): أَكْثَرُوا الْوَلَدَ أَكْثَرُ بِكُمْ الْأُمَمَ غَدًا؛ پیامبر اکرم (ص): با زنان باکره و زایا ازدواج کنید. و با زنان زیبا و عقیم ازدواج نکنید حقیقتا من به امت های دیگر بواسطه شما امت مباهات می کنم روز قیامت. (وسائل الشیعة؛ ج ۲۱؛ ص ۳۵۷ و الکافی ۶-۲-۳)

۶- أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي عليه السلام فَقَالَ لَهُ هَلْ لَكَ مِنْ زَوْجَةٍ قَالَ لَا فَقَالَ أَبِي مَا أَحَبُّ أَنْ لِيَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَإِنِّي بَتُّ لَيْلَةً وَلَيْسَتْ لِي زَوْجَةٌ ثُمَّ قَالَ الرَّكْعَتَانِ يُصَلِّيهِمَا رَجُلٌ مُتَزَوِّجٌ أَفْضَلُ مِنْ رَجُلٍ أَغْزَبَ يَقُومُ لَيْلَةً وَيَصُومُ نَهَارَهُ ثُمَّ أَعْطَاهُ أَبِي سَبْعَةَ دَنَانِيرَ ثُمَّ قَالَ تَزَوِّجْ بِهِدِهِ ثُمَّ قَالَ أَبِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) اتَّخِذُوا الْأَهْلَ فَإِنَّهُ أَرْزُقَ لَكُمْ؛ امام صادق

علیه السلام: مردی پیش پدرم آمد، پدرم به او گفت: آیا زن داری؟ جواب داد: نه، فرمود: دوست ندارم که دنیا و هر چه در آن است مال من باشد و من شبی بدون همسر بخوابم سپس فرمود: دو رکعتی که مرد متأهل برگزار می‌کند افضل است از مرد عزبی که شب و روزش را در نماز خواندن و روزه دار بودن باشد سپس هفت دینار را به او عطا کرد و فرمود: با این پول ازدواج کن. سپس پدرم فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: زن بگیرد (فرزنددار شود) که برایتان برای جلب روزی بهتر است. (وسائل الشیعة؛ ج ۲۰؛ ص ۱۹ و الکافی ۵- ۳۲۹- ۶)

۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ص فَقَالَ إِنَّ خَيْرَ نِسَائِكُمُ الْوُلُودُ الْوُدُودُ الْعَفِيفَةُ الْعَزِيزَةُ فِي أَهْلِهَا الذَّلِيلَةُ مَعَ بَعْلِهَا الْمُتَبَرِّجَةِ مَعَ زَوْجِهَا الْحَصَانُ عَلَى غَيْرِهِ الَّتِي تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَ تُطِيعُ أَمْرَهُ وَ إِذَا خَلَا بِهَا بَذَلَتْ لَهُ مَا يُرِيدُ مِنْهَا وَ لَمْ تَبْدَلْ كَتَبْدَلِ الرَّجُلِ ؛ پیغمبر ﷺ فرمود: می‌خواهید بهترین زنان را معرفی کنم؟ گفتند آری یا رسول الله. فرمود: بهترین زنان آنست که بچه زیاد می‌آورد و با عاطفه و محبت و عقیف و پوشیده باشد، در خانواده‌اش عزیز و محترم، و برای شوهر متواضع و فروتن باشد. با شوهر شوخ و مزاحگر و نسبت به دیگران (از مردان) مستور و خوددار باشد. به سخن شوهر گوش فرا دهد، و فرمانبرداری نماید، در خلوت خود را برای او بیاراید و چون مردان ترک زینت ننماید. (وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص ۲۹)

۸- أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّ لِي ابْنَةً عَمَّ لِي قَدْ رَضِيتُ جَمَالَهَا وَ حُسْنَهَا وَ دِينَهَا وَ لَكِنِّي عَاقِرٌ فَقَالَ لَا تَزَوِّجِيهَا إِنْ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ لَقِيَ أَخَاهُ فَقَالَ يَا أَخِي كَيْفَ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَزَوِّجَ النِّسَاءَ بَعْدِي فَقَالَ إِنَّ أَبِي أَمَرَنِي فَقَالَ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ لَكَ ذُرِّيَّةٌ تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِالتَّسْبِيحِ فَافْعَلْ قَالَ وَ جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْغَدِ إِلَى النَّبِيِّ ص -

فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ فَقَالَ لَهُ تَزَوَّجْ سَوْءَاءَ وَلَوْ دَأْفَانِي مُكَاتِرٌ بِكُمْ الْاُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ فَقُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع مَا السَّوْءَاءُ قَالَ الْقَبِيحَةُ؛ امام صادق عليه السلام فرمود: مردی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: ای پیامبر خدا، من دختر عمویی دارم که زیبایی و حسن دین او را می‌پسندم ولی او نازا است، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: با او ازدواج نکن؛ زیرا حضرت یوسف علیه السلام هنگام ملاقات با برادرش از او پرسید: برادر، چگونه توانستی پس از من با زنان ازدواج کنی؟ پاسخ داد: پدرم به من فرمان داد که اگر می‌توانی فرزندی داشته باشی که زمین را از تسبیح سنگین نمایند، ازدواج کن... (وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص ۵۳ و الکافی ۵- ۳۳۳- ۱)

۹- أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: إِنَّ فُلَانًا رَجُلٌ سَمَاءُ قَالَ إِنِّي كُنْتُ زَاهِدًا فِي الْوَلَدِ حَتَّى وَقَفْتُ بِعَرَفَةَ فَإِذَا إِلَى جَنْبِي غُلَامٌ شَابٌّ يَدْعُو وَيَبْكِي وَيَقُولُ يَا رَبِّ وَالِدَيَّ وَالِدَيَّ فَرَعَنْبِي فِي الْوَلَدِ حِينَ سَمِعْتُ ذَلِكَ. ؛ امام صادق عليه السلام: فلانی - حضرت نام این مرد را برد - گفت: من علاقه ای به داشتن فرزند نداشتم تا اینکه روزی در عرفه جوانی را در کنار خود دیدم که دعا می‌کرد و می‌گریست و می‌گفت: خدایا، پدر و مادرم، پدر و مادرم. از آن موقع که این را شنیدم، به داشتن فرزند علاقه مند شدم. (وسائل الشیعة، ج ۲۱، ص ۳۵۵)

۱۰- عَنْ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله: مَا بَنَى بِنَاءً فِي الْإِسْلَامِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنَ التَّزْوِيجِ؛ در اسلام بنایی نزد خداوند محبوب تر از ازدواج ساخته نشده است. (الفتیة ۳/۳۸۳)

۱۱- عَنْ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله: اتَّخَذُوا الْأَهْلَ فَإِنَّهُ أَرْزَقَ لَكُمْ؛ زن بگیرید (فرزنددار شوید) که برایتان برای جلب روزی بهتر است. (الفتیة ۳/۳۸۳)

۱۲- قال النبی ﷺ لرجل: تَزَوَّجْهَا سَوْدَاءَ وَلَوْ دَأْ وَ لَا تَزَوَّجْهَا جَمِيلَةً حُسْنَاءَ عَاقِرًا... اِمَّا عَلِمْتَ اَنَّ الْوَلَدَانَ تَحْتَ الْعَرْشِ يَسْتَغْفِرُونَ لِآبَائِهِمْ؛ پیامبر اکرم ﷺ: با زنان زشت روی (سیاه) و زایا ازدواج کن. و با زنان زیبا و عقیم ازدواج نکن. مگر نمدانی که فرزندان زیر عرش الهی برای والدین خود استغفار می کنند. (وسائل الشیعه، ج ۴/۲۰)

۱۳- رسول خدا ﷺ در جای دیگر می فرماید: تَنَاحُوا وَ تَنَاسَلُوا فَأَنْتَ أَبَاهِي بِكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَوْ بِالسَّقَطِ؛ ازدواج کنید و تشکیل خانواده بدهید و تولید نسل نمایید، که من در روز قیامت به شما مباحثات می کنم، حتی به طفل کوچکی که سقط شده باشد. (وسایل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۴)

۱۴- امام صادق علیه السلام: خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَقَدَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوَّلُهَا: صِحَّةُ الْبَدَنِ وَ الثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَ الثَّالِثَةُ: السَّعَةُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرَّابِعَةُ: الْأَنْبَسُ الْمُوَافِقُ (قال الراوی): قُلْتُ: وَ مَا الْأَنْبَسُ الْمُوَافِقُ؟ قَالَ: الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ، وَ الْوَلَدُ الصَّالِحُ، وَ الْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ الْخَامِسَةُ: وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالُ: الدَّعَةُ؛ پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همراهی. راوی پرسید: همراهِ همراهی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است. (خصال ج ۱، ص ۲۸۴)

نکته: دلالت اینگونه روایات براین اساس است که معمولاً ازدواج، فرزند آوری را به دنبال دارد و اگر فرزند کم مورد تاکید شارع بود باید در کنار تشویق به ازدواج پرهیز از فرزند

زیاد مورد تاکید قرار می گرفت. دعای اهل بیت به درگاه خداوند در طلب فرزند صالح، خود حکایت از ارزش فرزندآوری دارد.

۱۵- امام باقر علیه السلام: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي وَلَدًا وَاجْعَلْهُ تَقِيًّا زَكِيًّا لَيْسَ فِي خَلْقِهِ زِيَادَةٌ وَلَا نُقْصَانٌ وَاجْعَلْ عَاقِبَتَهُ إِلَى خَيْرٍ؛ خداوندا به من فرزندی عطا کن و او را پرهیزگار و پاک قرار ده که در آفرینشش کم و زیادی نباشد و سرانجامش را نیکو گردان. (وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۱۱۷ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۴۱۱، ج ۱۶۴۱- کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۱۰، ح ۱۲)

۱۶- پیامبر صلی الله علیه و آله: لِمَوْلُودٍ فِي أُمَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ؛ یک مولود از امت من برایم بهتر است از آنچه خورشید بر او می تابد. (مستدرک الوسائل ۱۴/۱۵۳)

۱۷- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: أَطْلُبُوا الْوَلَدَ وَ التَّمَسُّوهُ؛ فَإِنَّهُ قُرَّةُ الْعَيْنِ، وَ رِيحَانَةُ الْقَلْبِ؛ فرزند بخواهید و آن را طلب کنید؛ چرا که مایه روشنی چشم و شادی قلب است. (مکارم الأخلاق: ج ۱ ص ۴۸۰ ح ۱۶۶۵)

۱۸- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: لَا يَدْعُ أَحَدُكُمْ طَلَبَ الْوَلَدِ؛ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَاتَ وَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ انْقَطَعَ اسْمُهُ؛ هیچ یک از شما نباید فرزند خواهی را وا گذارد؛ چرا که وقتی انسان بمیرد و فرزندی نداشته باشد، از نام و آوازه می افتد. (کنز العمال: ج ۱۶ ص ۲۸۱ ح ۴۴۴۶۹)

۱۹- رسول اکرم صلی الله علیه و آله: مَنْ قَبَلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ حَسَنَةً وَ مَنْ فَرَحَهُ فَرَحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ عَلَّمَهُ الْقُرْآنَ دُعِيَ بِالْأَبَوَيْنِ فَيُكْسِيَانِ حُلَّتَيْنِ يَضِيءُ مِنْ نُورِهِمَا وَجْهُ أَهْلِ الْجَنَّةِ؛ هر کس فرزندش را ببوسد، خداوند عزوجل برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد

، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها، چهره های بهشتیان نورانی می گردد. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۱)

۲۰- امام صادق علیه السلام: **الْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَ الْبُنُونَ نِعَمٌ فَالْحَسَنَاتُ تُثَابُ عَلَيْهِنَّ وَ النِّعْمَةُ تُسْأَلُ عَنْهَا؛** دختران خوبی ها و پسران نعمت اند، به خوبی ها ثواب می دهند و از نعمت ها سؤال می شود. (تحف العقول ص ۳۸۲)

۲۱- امام موسی کاظم علیه السلام: **كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ إِذَا أَصْبَحَ مَسَحَ عَلَى رُؤُوسِ وَلَدِهِ وَ وَلَدِ وَلَدِهِ؛** پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز صبح بر سر فرزندان و نوادگانشان دست (نوازش) می کشیدند. (عدة الداعی و نجاح الساعی ص ۸۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۱، ص ۹۹، ح ۷۵)

۲۲- رسول اکرم صلی الله علیه و آله: **إِنَّ الْوَلَدَ الصَّالِحَ رِيحَانَةٌ مِنْ رِيَا حِينَ الْجَنَّةِ؛** فرزند شایسته و خوب گلی از گل های بهشت است. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳، ح ۱۰)

۲۳- رسول اکرم صلی الله علیه و آله: **أَحِبُّوا الصَّبِيَّانَ وَ اِرْحَمُوهُم وَ إِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ شَيْئًا فَفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يَدْرُونَ إِلَّا أَنْكُمْ تَرْزُقُونَهُمْ؛** کودکان را دوست بدارید و به آنان مهربانی کنید و هرگاه به آنها وعده دادید وفا کنید زیرا آنها شما را روزی دهنده خود می دانند. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۳)

۲۴- امام صادق علیه السلام: **إِنَّ اللَّهَ لَكَبِيرُ حَمِّ الْعَبْدِ لِشِدَّةِ حُبِّهِ لَوَلَدِهِ؛** بدون تردید، خداوند بر بنده خود به خاطر شدت محبت به فرزندش، رحم می کند. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰، ح ۵)

۲۵- رسول اکرم ﷺ: يَا عَلِيُّ: رَحِمَ اللَّهُ وَالِدَيْنِ حَمَلًا وَلَدَهُمَا عَلَى بَرِّهِمَا؛ ای علی: خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند. (من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۳۷۲)

۲۶- امام کاظم علیه السلام: سَعَدَ امْرُؤٌ لَمْ يُمْتَ حَتَّى يَرَى خَلْفًا مِنْ نَفْسِهِ؛ کسی خوش بخت است که نمی‌رد تا جانشینی از [نسل] خود را ببیند. (عیون أخبار الرضا: ج ۱ ص ۳۰ ح ۲۲)

۲۷- امام رضا علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا أَرَادَ بَعْدَ خَيْرٍ لَمْ يُمْتَهُ حَتَّى يُرِيَهُ الْخَلْفَ (من لا یحضره الفقیه: ج ۳ ص ۴۸۱ ح ۴۶۹۰)

بی تردید، هرگاه خداوند - تبارک و تعالی - خیر بنده ای را بخواهد، او را نمی‌می‌راند تا جانشینش (فرزند صالح) را به او نشان دهد.

۲۸- پیامبر خدا ﷺ: الْوَلَدُ لِلْوَالِدِ رِيحَانَةٌ مِنَ اللَّهِ يَشْمُهَا، (قَسَمَهَا) بَيْنَ عِبَادِهِ (بحار الأنوار: ج ۱۰۴ ص ۹۸ ح ۶۸)

فرزند برای پدر، گلی خوش بو از جانب خداست که آن را می‌بوید. [این گل را خداوند] میان بندگان تقسیم کرده است.

بخش دوم: احادیث تربیتی

قطعا تربیت نسلی که به عنوان باقیات الصالحات برای والدین تلقی شود و به معنای واقعی کلمه مقام خلیفه الهی را معنا ببخشد نیازمند آموزه‌هایی وابسته به وحی است.

توجه به نکات تربیتی که از دهان گهربار معصومین به ما رسیده است قطعا راهگشای ما در تربیت هرچه بهتر فرزندانمان است.

در بخش دوم مجموعه به تبیین این احادیث می پردازم:

۲۹- پیامبر ﷺ: مَنْ وَلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْيُؤَدِّنْ فِي أُذُنِهِ الْيَمْنَى بِأَذَانِ الصَّلَاةِ وَلْيَقِمِ فِي الْيُسْرَى فَإِنَّهَا عِصْمَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ؛ به هر کس فرزندی داده شود، باید در گوش راست او اذان نماز و در گوش چپ او اقامه بگوید؛ چرا که مایه ایمنی از شیطان رانده شده است (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۴، ح ۶)

۳۰- رسول اکرم ﷺ: أَكْرَمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا آدَابَهُمْ يُغْفَرْ لَكُمْ؛ فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود. (مکارم الأخلاق ص ۲۲۲)

۳۱- امام علی (ع): لَا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ، فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ لِزَمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ؛ آداب و رسوم خود را به فرزندانمان تحمیل نکنید، زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند. (شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۶۷، ح ۱۰۲)

۳۲- امام صادق (ع): الْغُلَامُ... يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ؛ فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۷، ح ۳)

۳۳- رسول اکرم ﷺ: حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يَعْلَمَهُ الْكِتَابَةَ وَالسَّبَّاحَةَ وَالرَّمَايَةَ وَأَنْ لَا يَرْزُقَهُ إِلَّا طَيِّبًا وَأَنْ يَزُوجَهُ إِذَا بَلَغَ؛ حق پدر بر پسر آنست که نوشتن و شنا کردن و تیر انداختن به او بیاموزد و جز روزی پاکیزه (حلال) برای او مهیا نکند و همین که بالغ شد به او زن بدهد. (نهج الفصاحه ص ۴۴۷، ح ۱۳۹۴)

۳۴- پیامبر ﷺ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ ابْنِي هَذَا؟ قَالَ: تُحَسِّنُ اسْمَهُ وَادَّبَهُ وَتَضَعُهُ مَوْضِعًا حَسَنًا؛ مردی به رسول خدا ﷺ عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری. وسایل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۹۰، ح ۲۷۳۸۰

۳۵- پیامبر ﷺ: أَلَوْلَدُ سَيِّدٍ سَبْعَ سِنِينَ، وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِينَ، وَ وَزِيرٌ سَبْعَ سِنِينَ؛ فرزند هفت سال سرور، هفت سال فرمانبردار، و هفت سال وزیر است. (مکارم الاخلاق ص ۲۲۲)

۳۶- امام علی (علیه السلام): وَ حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ اسْمَهُ وَ يُحَسِّنَ ادَّبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ؛ حق فرزند بر پدر، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد. (نهج البلاغه) (صبحی صالح) ص ۵۴۶، ح ۳۹۹

۳۷- پیامبر ﷺ: طَهَّرُوا أَوْلَادَكُمْ يَوْمَ السَّابِعِ فَإِنَّهُ أَطْيَبُ وَ أَطْهَرُ وَ أَسْرَعُ لِنَبَاتِ اللَّحْمِ، وَ إِنَّ الْأَرْضَ تَنْجُسُ مِنْ بَوْلِ الْغَلْفِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا؛ روز هفتم [تولد]، فرزندان را [با ختنه] پاک کنید، چرا که ماهی تمیزی و پاکیزگی بیشتر و رویش شتابنده تر گوشت است و زمین، چهل روز از بول شخص ختنه نشده، آلوده می ماند. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵، ح ۲)

۳۸- رسول اکرم ﷺ: أَحِبُّوا الصَّبِيَّانَ وَ أَرْحَمُوهُم وَ إِذَا وَعَدْتُمُوهُمُ شَيْئًا فَفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يَدْرُونَ إِلَّا أَنَّكُمْ تَرْزُقُونَهُمْ؛ کودکان را دوست بدارید و به آنان مهربانی کنید و هرگاه به آنها وعده دادید وفا کنید زیرا آنها شما را روزی دهنده خود می دانند. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۳)

۳۹- رسول اکرم ﷺ: حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ... أَنْ يَسْتَفِرَّهُ أُمُّهُ؛ حَقُّ فرزند بر پدر این است که مادر او را گرامی بدارد. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۶)

۴۰- رسول اکرم ﷺ: مَنْ قَبَلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ حَسَنَةً وَمَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ عَلَّمَهُ الْقُرْآنَ دُعِيَ بِالْأَبَوَيْنِ فَيُكْسِيَانِ حُلَّتَيْنِ يُضِيءُ مِنْ نُورِهِمَا وَجْهُ أَهْلِ الْجَنَّةِ؛ هر کس فرزندش را ببوسد، خداوند عزوجل برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها، چهره های بهشتیان نورانی می گردد. (کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۱)

در خاتمه از خداوند مسئلت دارم توفیق تربیت نسلی شایسته را به تمام مسلمانان خصوصا شیعیان عنایت فرماید و به پیروی از امام ساجدین دعا برای فرزندان را در سرلوحه زندگیمان قرار دهیم.

آسیب های تک فرزندی

فرزندآوری همواره از مهم ترین کارکردهای خانواده بوده است. تک فرزندی گرچه پدیده جدیدی نیست اما در جامعه‌ی ما در هیچ زمانی مانند الان فراگیر نبوده است. در میان آموزه‌های اسلامی نه تنها به تک فرزندی توصیه نشده بلکه با رعایت شرایطی، دعوت به ازدیاد نسل شده به گونه‌ای که در قرآن کریم تکثیر نسل به عنوان یکی از مهم ترین اهداف ازدواج معرفی شده است.

با توجه به تغییر فرهنگ جامعه در دهه‌های اخیر، خانواده‌ها به داشتن یک فرزند اکتفا کرده‌اند و تلاش می‌کنند تمام سرمایه‌های اقتصادی و عاطفی خود را برای تربیت همین فرزند هزینه کنند.

خانواده‌های تک فرزند به لحاظ روانشناسی با آسیب‌های متفاوتی مواجه می‌شوند که دامنه بسیاری از این مشکلات، جامعه را نیز درگیر می‌کند. در این نوشتار به برخی از آسیب‌های تک فرزندی با رویکرد روان‌شناسی و علوم تربیتی اشاره خواهیم کرد.

۱- رواج فرهنگ فرزندسالاری

در خانواده‌های تک فرزند، بیش از حد به خواسته‌ها و مطالبات فرزند توجه می‌شود هرچند این خواسته‌ها غیرمنطقی، بلندپروازانه و فراتر از توان و بنیه مالی خانواده و یا حتی بیرون از حد و مرز قانونی و شرعی باشد.

توجه بیش از حد والدین و قرار دادن فرزند در کانون توجهات، اثرات سوئی بر شخصیت کودک دارد. این گونه کودکان غالباً حساس، زودرنج، پرتوقع و کم صبر هستند و نمی‌توانند عواقب اشتباهات خود را آزموده و مسئولیت عمل خود را بپذیرند. این کودکان

از همگان انتظار دارند همانند والدین با آن‌ها رفتار کرده و چتر حمایتی خود را بر سر آنان بگسترانند.

فرزندسالاری مانع شکل‌گیری شخصیت فعال فرزند می‌شود. شخصیت فعال، شخصیتی است که بر اساس آن، فرد نسبت به نگرش و رفتار خود هوشیار است، به راحتی تصمیم گرفته، کار خود را با اعتماد به نفس پیش برده و آن را به اتمام نیز می‌رساند و کم‌تر دچار تردید می‌شود.

تک‌فرزندها کم‌تر با مشکلات مواجه شده زیرا در معرض تجربه کردن شکست، ناکامی، خرد شدن و ... قرار نمی‌گیرند و شرایطی را که لازمه بلوغ روحی و روانی است تجربه نمی‌کنند. در بسیاری از اوقات از آن‌جا که دنیای واقعی کاملاً مطابق میل و خواسته این کودکان و پاسخگوی توقعاتشان نیست، دچار سرخوردگی و ناسازگاری می‌شوند.

۲- بلوغ زودرس

فرزند در دوره اولیه کودکی بیش‌تر نیازمند حضور والدین خود است. ولی در دومین دوره کودکی نقش همسالان بارزتر می‌شود و مهارت‌های زیادی را از آنان می‌آموزد. وجود خواهر یا برادر نیز می‌تواند مهارت‌های لازم برای اجتماعی شدن او را فراهم کند. حال اگر فرزند تک باشد به ناچار باید در کنار بزرگسالان پرورش یابد. در نتیجه او تجربه‌ای از کودکی و نوجوانی خود نداشته و با بازی‌ها، کارها و نقش‌های این گروه سنی آشنا نیست و یک دفعه پرشی به دوران مسئولیت‌پذیری بزرگسالان خواهد داشت. به همین دلیل از لحاظ روحی و روانی بسیار سریع‌تر رشد کرده و دنیا را از دید بزرگسالان

می‌بیند. حضور در چنین خانواده‌ای که فقط شامل افراد بالغ است سبب بلوغ زودرس کودک می‌شود. از عوارض بلوغ زودرس این است که کودکان در مقابل استرس‌های زمان جوانی قرار گرفته ولی از دانش مقابله با آن بی‌اطلاع هستند، آن‌ها از نظر جسمی نشانه‌های بلوغ را دارند؛ ولی تجربه کافی ندارند. به همین دلیل آمادگی رفتارهای نادرست آن‌ها بیش‌تر است.

۳- کم شدن روابط اجتماعی و عدم جامعه‌پذیری

فضای زندگی خانوادگی توأم با فرصت‌های کافی برای روابط متقابل و متنوع بوده، برای فرزندان الگوهای رفتاری و زمینه‌های تبادل تجارب و تمایلات و عواطف را به وجود می‌آورد و از عوامل مؤثر در بهبود مهارت در روابط اجتماعی است. اما در خانواده‌های هسته‌ای و محدود و با فرزندان کم و به‌خصوص تک‌فرزند، برخورداری از فضای زندگی خانوادگی ممکن نیست. زندگی در کنار برادر یا خواهر، روحیه جامعه‌گرایانه کودک را تقویت کرده و مدیریت در روابط اجتماعی را به وی می‌آموزد. هم‌دلی و هم‌سویی با افراد خانواده، عشق‌ورزی و سهولت در برقراری ارتباط با افراد هم‌سن در جامعه و مدرسه، از اصلی‌ترین ویژگی‌های فرزندان خانواده‌های دارای بیش از یک فرزند است.

گرایش به انزوا، افسردگی، ضعف در برقراری ارتباط با همسالان، توجه بیش از حد به بازی‌های رایانه‌ای و انفرادی، ترس یا تنفر از حضور در گروه‌های اجتماعی از جمله خصوصیات تک‌فرزندهاست.

محدودیت روابط اجتماعی در خانواده‌های تک‌فرزند می‌تواند دنیای واقعی و اجتماعی افراد را محدود جلوه دهد و در این شرایط اگر مشکلی برای فرد به وجود آید ممکن است پیامدهای تهدیدکننده‌ای پدید آورد. برای مثال دیده می‌شود که مادر با مشاهده‌ی کوچک‌ترین احتمال آسیب یا بیماری فرزندش سراسیمه و آشفته شده و هر رفتار ظاهراً غیرمعمول و غیرعادی کودک را نشانه‌ای از پدیده‌ای مشکل رفتاری و اخلاقی تلقی می‌نماید، یا پدر با بروز کوچک‌ترین مشکل در زندگی خانواده دچار حالت اضطراب و دستپاچگی می‌گردد و البته توجه به جزئیات رفتاری در این‌گونه خانواده‌ها سبب درگیری در خانواده به دلیل موضوعات کم‌اهمیت نیز می‌شود.

۴- کاهش انسجام خانواده

یکی از مؤلفه‌های خانواده منسجم، پیوندهای عاطفی و میزان وابستگی فرزندان به والدین و بالعکس است. به همان میزان که وابستگی متعادل ضروری و دارای مزایای فراوان است، افراط و تفریط در آن دارای آسیب بوده و مشکل‌زاست. در خانواده‌های تک‌فرزند میزان وابستگی دارای افراط و تفریط است؛ به این معنا که گاهی اوقات فرزند به سبب اشتغال والدین مورد بی‌مهری و بی‌توجهی قرار می‌گیرد و گاهی نیز در کانون توجه بیش از حد والدین است. تعدد فرزندان می‌تواند سبب ایجاد هماهنگی لازم و شکل‌گیری وابستگی متعادل باشد.

کاهش وابستگی فرزندان به خانه و خانواده در خانواده‌های تک‌فرزند سبب احساس تنهایی عمیق، ترویج فرهنگ استقلال‌طلبی، افزایش میل به فرار، کم‌شدن قیح تک‌زیستی و تجرد، کاهش توجه به قداست و اهمیت تشکیل خانواده و افزایش سن ازدواج می‌شود. در

کلان‌شهرها که اصولاً خانواده‌ها از شبکه خویشاوندی جدا هستند، شاهد افزایش آمار کودک‌آزاری، کودکان رها شده و افزایش بزه هستیم.

۵- تضعیف شبکه‌ی ارتباطی خویشاوندی

تجربه و ادراک مستقیم روابط انسانی در قالب زندگی خانوادگی به شکل سنتی آن، احساس ناشی از داشتن خواهر یا برادر و در شبکه روابط خویشاوندی مثل عمو، عمه، دایی و خاله شکل می‌گیرد که عامل پیوندها و ثبات عاطفی در روابط اجتماعی نخستین افراد است. سیاست تک‌فرزندی می‌تواند تبعات مخرب عاطفی داشته و نسل برآمده از این خانواده‌ها را به سمت انزوا و تنهایی سوق دهد. در یک خانواده‌ی کامل با فرزندان بیش‌تر که به مثابه یک سیستم است، هر نسبتی اعم از برادر، خواهر، عمو، عمه، خاله و دایی در آن حضور دارند. بر اساس تحقیقات روان‌شناسان، رفتارهای پسری که خواهر دارد به‌هنگام‌تر از رفتارهای پسری است که خواهر ندارد. یک متخصص کودکان و روان‌کاو معروف انگلیسی، بر این باور است که ارتباط با خواهر و برادر نقش مهم و اساسی در رشد و شکوفایی کودک ایفا می‌کند. این ارتباط در او میل به بازی و سرگرمی ایجاد می‌کند، این امکان را فراهم می‌سازد تا نقش‌های متفاوتی را بازی کند، به او کمک می‌کند تا خلاقیت و خودجوشی‌اش را افزایش دهد، به او فرصت می‌دهد تا خشم و پرخاشگری‌اش را ابراز کند و به او می‌آموزد تا این حس را هدایت کند؛ همان چیزی که او را برای زندگی در جامعه و رویارویی با افراد آماده می‌کند.

۶- کاهش اقتدار والدین

کاهش اقتدار والدین پیامد دیگر تضعیف شبکه خویشاوندی و روابط خانوادگی است. در یک سیستم خانوادگی کامل، همگان فرزندان را به پدر و مادرشان ارجاع می دهند. این کار سبب شکل گیری یک اقتدار درون شبکه ای و نهادینه شدن الگوی هرمی قدرت در خانواده به صورت غیرمستقیم در ذهن کودک می شود. ایجاد اقتدار توسط خود والدین و به دور از شبکه خویشاوندی اصولاً آسیب های بسیاری چون بروز خشونت یا دیکتاتوری والدین را به دنبال خواهد داشت. در صورتی که این اقتدار به شکل طبیعی در درون شبکه خویشاوندی شکل می گیرد.

شبکه خویشاوندی در پرورش دینی و مذهبی فرزندان نیز تأثیر مستقیم دارد. الگوپذیری در کودکان امری طبیعی بوده و آنان پیوسته از رفتار اطرافیان خود اثر می پذیرند. این نوع آموزش که آموزش مشاهده ای و غیرمستقیم است در تربیت کودک بسیار مؤثر است.

۷- جایگزینی رسانه

رسانه ها مانند دریچه ای به جهان خارج، در دیدگاه ها و رفتارهای افراد مؤثر هستند؛ کم شدن ارتباطات کلامی، در خانواده های کم جمعیت، سبب حاکمیت رسانه های تصویری می گردد، این امر تغییر الگوی ارتباطی در خانواده را به همراه دارد. کودک یا نوجوانی که از تنهایی رنج می برد به دنبال جایگزینی برای اوقات فراغت خود است در نتیجه به تلویزیون، جاذبه های گرافیکی و هیجان های کاذب در بازی های رایانه ای و دنیای مجازی رو می آورد.

* تلویزیون

تحقیقات درباره ی رشد شناختی نشان می دهد که تعامل اجتماعی، محرک بسیار مهمی در تکامل رشد است. کودکان مدت زمان زیادی را صرف تماشای تلویزیون می کنند و

فرصت کم‌تری برای دیگر فعالیت‌های فیزیکی و تعامل با هم‌سالان دارند. این امر، تعامل اجتماعی را کاهش داده و می‌تواند تأثیر منفی بر رشد شناختی داشته باشد.

* بازی‌های رایانه‌ای

وابستگی، پرخاشگری، القای ارزش‌های فرهنگی ناهمخوان و پیامدهای جسمانی اعم از چاقی، دردهای مفصلی، درد مچ، گردن و پیامدهای روانی و آسیب رشته‌های عصبی پیرامونی اعم از شب‌اداری و توهم، حداقل آسیب‌های بیان شده برای بازی‌های رایانه‌ای هستند که امروزه بیش‌ترین اوقات کودکان تنها را پر می‌سازد.

* اینترنت و ماهواره

یکی از عوارض اینترنت، اعتیاد به آن است. کاهش رضایت از زندگی و احساس محرومیت در افراد که از طریق مقایسه‌ی وضع خود با دیگران به وجود می‌آید از آسیب‌های این فضای مجازی و برنامه‌ی ماهواره است. علاوه بر این‌ها افزایش انتظارات، تشدید روحیه‌ی مصرف‌گرایی، ارائه سبک زندگی، تضعیف پایبندی مذهبی، تسریع روند یکسان‌سازی فرهنگ‌ها از دیگر مضراتی است که می‌توان به آن اشاره کرد.

مطابق با تحقیقات انجام‌شده افرادی که به استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنت گرایش بیش‌تری دارند، مشکلاتی از قبیل کاهش سلامت روان، کاهش روابط اجتماعی، غفلت در انجام دادن مسئولیت‌های مربوط به خانواده، شغل و تحصیلات را گزارش کرده‌اند.^۱

۱. منابع علمی (کتاب، مقالات و اخبار) در معاونت پژوهش شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده موجود می‌باشد

نتیجه

فرزندآوری به عنوان مهم ترین کارکرد تشکیل خانواده همواره مورد توجه انسان بوده است. این مهم در آموزه های دینی نیز از جایگاه ویژه ای برخوردار است. با این وجود، با تغییرات سبک زندگی و تبلیغات سوء دهه ۷۰ در جهت تنظیم خانواده و سیاست کاهش جمعیت، کم کم میل به فرزندآوری با بهانه های مختلف کم رنگ شد تا جایی که تک فرزندی به عنوان فرهنگ غالب جامعه مورد توجه و تاکید قرار گرفت.

با توجه به این که تک فرزندی آسیب های زیادی هم از نظر فردی و هم از منظر اجتماعی به همراه دارد، پژوهش های زیادی در سال های اخیر این آسیب ها را واکاوی کرده اند.

ترویج فرهنگ فرزندسالاری، بلوغ زودرس، کاهش انسجام خانواده، کم شدن روابط اجتماعی و عدم جامعه پذیری، تضعیف شبکه ارتباطی خویشاوندی، کاهش اقتدار جامعه و جایگزینی رسانه تنها بخشی از این آسیب ها هستند که هریک به تنهایی می تواند زمینه ساز انحطاط جامعه باشد.

با توجه به آنچه بیان شد، ضروری است تا علاوه بر تغییر فرهنگ جامعه به سمت فرزندآوری، مسئولین نیز تسهیلات و بسته های تشویقی برای خانواده هایی که به فرزندآوری اقدام می کنند در نظر بگیرد تا هرچه سریع تر از آسیب های اجتماعی حاصل از تک فرزندی و به تبع آن کاهش فرزند، جلوگیری شود.

ایران سالخورده

مقدمه

مقام معظم رهبری دام ظلّه العالی:

«من معتقدم که کشور ما با امکاناتی که دارد، می‌تواند صدوپنجاه میلیون نفر جمعیت داشته باشد. من معتقد به کثرت جمعیت. هر اقدام و تدبیری که می‌خواهد برای متوقف کردن رشد جمعیت انجام بگیرد، بعد از صدوپنجاه میلیون انجام بگیرد.» (۱۳۹۰/۵/۱۶)

در دهه ۷۰ به دلیل برخی سیاستهای تنظیم خانواده، تبلیغات سوئی علیه افزایش جمعیت و فرزندآوری در کشور انجام گرفت که متأسفانه بسیار موثر بود و به سرعت نرخ باروری را در ایران کاهش داد. علی‌رغم هشدارهای مقام معظم رهبری اوایل دهه ۹۰، متأسفانه همچنان شاهد تبلیغات منفی در عرصه فرزندآوری هستیم که از سوی دشمنان داخلی و خارجی صورت گرفته است. برخی از متولیان فرهنگی جامعه نیز با ابزارهای خود و حتی کج فهمی‌های مغرضانه و یا جاهلانه در این راه گام بر می‌دارند. واضح است که نیروی انسانی برای یک کشور، بزرگترین سرمایه امنیتی - اقتصادی است که در صورتی که کشوری از این سرمایه عظیم محروم باشد، حتی در صورت پیشرفت در سایر حوزه‌های علم و تکنولوژی، بسیار آسیب‌پذیر خواهد بود. رهبری آگاه و فرزانه برای خنثی کردن آسیب‌های پیری جمعیت و کاهش نیروی جوان کارآمد، بارها بر موضوع فرزندآوری و جلوگیری از برنامه به اصطلاح تنظیم خانواده تأکید فرمودند.

بیان انتقادات بی‌پرده‌ی رهبر معظم انقلاب و دغدغه‌ی ایشان نسبت به روند کاهش جمعیت ایران اسلامی در سخنرانی‌های متعدد معظم‌له، نشان از این دارد که بی‌توجهی به

این مهم می‌تواند مشکلات بزرگ امنیتی، اقتصادی و فرهنگی برای نظام اسلامی به بار آورد.

مجموعه حاضر، پس از ارائه گزیده‌ای از بیانات مقام معظم رهبری دام‌ظله‌العالی در موضوع فرزندآوری، به بررسی آسیب‌های پیری جمعیت پرداخته است.

بخش اول: جمعیت دریان مقام معظم رهبری دام‌ظله‌العالی

۱. گزیده پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی برای همایش ملی ۹۲/۸/۸:

مسئله‌ی نمای جوان برای کشور یک مسئله‌ی اساسی و مهم و تعیین‌کننده است. آن-طوری که اهل علم و اهل تحقیق و بررسی تعیین کرده‌اند، ما اگر چنانچه با این شیوه‌ای که امروز داریم حرکت می‌کنیم پیش برویم، در آینده‌ای نه چندان دور، یک کشور پیری خواهیم بود که علاج این بیماری پیری هم در حقیقت در دسترس نیست؛ حالا نه در دسترس ما نیست، در دسترس هیچ کس نیست؛ یعنی امروز کشورهایی که در دنیا دچار پیری شده‌اند و قدرت «زاد و ولد» خودشان را از دست داده‌اند، به دشواری می‌شود گفت که راه علاجی برای حلّ این مشکل دارند. ما هم طبعاً با همین مشکل مواجه خواهیم شد و نباید بگذاریم به اینجا برسد.

۲. بیانات در اجتماع مردم بجنورد ۹۱/۷/۱۹:

یکی از مهم‌ترین موجودی‌های باارزش ما، همین نسل جوان تحصیل‌کرده است. نسل جوان تحصیل‌کرده، هم شجاعت دارد، هم امید دارد، هم نشاط و تحرک دارد. من همین‌جا

در داخل پراتنز عرض بکنم یکی از خطاهائی که خود ما کردیم - بنده خودم هم در این خطا سهیم - این مسئله‌ی تحدید نسل از اواسط دهه‌ی ۷۰ به این طرف باید متوقف می‌شد. البته اولی که سیاست تحدید نسل اتخاذ شد، خوب بود، لازم بود، لیکن از اواسط دهه‌ی ۷۰ باید متوقف می‌شد...

این نسل جوانی که امروز ما داریم، اگر در ده سال آینده، بیست سال آینده و در دوره‌ها و مرحله‌های آینده‌ی این کشور بتوانیم آن را حفظ کنیم، همه‌ی مشکلات کشور را این‌ها حل می‌کنند؛ با آن آمادگی، با آن نشاط، با آن شوقی که در نسل جوان هست و با استعدادی که در ایرانی وجود دارد. پس ما مشکل اساسی برای پیشرفت نداریم.

۳. بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۳/۰۵/۱۳۹۱:

من معتقدم که کشور ما با امکاناتی که داریم، می‌تواند صد و پنجاه میلیون نفر جمعیت داشته باشد. معتقد به کثرت جمعیت. هر اقدام و تدبیری که می‌خواهد برای متوقف کردن رشد جمعیت انجام بگیرد، بعد از صد و پنجاه میلیون انجام بگیرد...

۴. بیانات در دیدار جمعی از مداحان ۱۱/۰۲/۹۲:

فرزندآوری یکی از مهم‌ترین مجاهدت‌های زنان و وظائف زنان است؛ چون فرزندآوری در حقیقت هنر زن است؛ اوست که زحماتش را تحمل می‌کند، اوست که رنج‌هایش را می‌برد، اوست که خدای متعال ابزار پرورش فرزند را به او داده است... اگر چنانچه ما این‌ها را در جامعه به دست فراموشی نسپریم، آن وقت پیشرفت خواهیم کرد.

بخش دوم: ایران و بحران سالمندی

سالمندی به فرایندهای آرام و پنهان زیست‌شناختی اطلاق می‌گردد که با افزایش سن، سبب تغییرات مخربی در بافت‌های بدن شده و موجب کاهش عملکرد آن‌ها می‌شود. در مورد سن به اوج رسیدن این فرایندها اختلاف نظر بسیاری وجود دارد. از سال ۱۹۹۹ کمیسیون جمعیت و توسعه سازمان ملل، شصت سالگی را به عنوان آستانه سالمندی در نظر گرفته است که هر روز افراد بیش‌تری در جهان به آن می‌رسند. منظور از سالمندی جمعیت، افزایش نسبت تعداد افراد ۶۰ ساله و بیش‌تر به ازای هر ۱۰۰ نفر جمعیت زیر ۱۵ سال است که به دو دلیل اصلی صورت می‌گیرد. یکی به دلیل کاهش نرخ باروری (متوسط تعداد فرزندان یک خانواده) که موجب کاهش جمعیت زیر ۱۵ سال می‌شود و دیگری افزایش متوسط طول عمر و امید به زندگی که تعداد افراد بالای ۶۰ سال را بیش‌تر خواهد کرد. در این بین کشور ما هم در معرض سالمند شدن می‌باشد. به طوری که اگر نرخ باروری کنونی تا سال ۱۴۳۰ ادامه یابد، میزان فعلی رشد سالمندی سیر صعودی خواهد داشت. و این بدان معنی است که تا سال ۱۴۳۰، حدود ۳۰٪ جمعیت را افراد مسن تشکیل خواهند داد.

الف. آینده سالمندی ایران در مقایسه با جهان:

طبق آمارهای سازمان ملل در سال ۲۰۱۲، کشور ایران در سال ۲۰۵۰ میلادی (۱۴۳۰ شمسی) جزء پیرترین کشورها خواهد شد و از میانگین سنی جهان حتی آسیا، آمریکا، کانادا، آمریکای لاتین و رژیم صهیونیستی هم پیرتر خواهد بود. این در حالیست که در

زمان انتشار این آمار (۲۰۱۲) کشور ما با نسبت سالمندی ۸٪ جزء جوان‌ترین کشورها بوده است.

از آنجا که در جامعه‌ی سالمند، نسبت افراد در سن باروری به شدت کاهش می‌یابد، به طوری که دیگر نمی‌تواند کاهش جمعیت ناشی از مرگ و میرهای جامعه را جبران نماید، این موضوع علاوه بر کاهش جمعیت با ایجاد یک دور معیوب، سبب کاهش بیش‌تر نسبت متولدین و تشدید مشکل سالخوردگی در جامعه شده و تجدید نسل را دچار ضعف شدید می‌نماید.

ب. پیامدهای سالمندی جمعیت:

۱. تأمین اجتماعی و بیمه بازنشستگی

از پیامدهای منفی سالمندی جمعیت، افزایش بار تکفل جامعه می‌باشد. ازدیاد انبوه بازنشستگانی که سهم تولیدی آن‌ها تقریباً صفر است، فشارهای اقتصادی زیادی به دولت وارد می‌کند زیرا نسبت سالخوردگان به جمعیت در سنین کار افزایش خواهد یافت. از سویی شمار افراد مستمری‌بگیر بازنشسته و از سوی دیگر شمار افراد سالمند نیازمند به حمایت، بالا خواهد رفت. این دو عامل موجب خواهد شد که بار مالی صندوق‌های بیمه بازنشستگی افزایش یافته و به احتمال زیاد موجب بروز بحران‌های مالی شود. به عبارت دیگر در حالی که میزان نیروی کار در سال‌های آینده کاهش می‌یابد، تعداد مستمری‌بگیران

روند افزایشی خواهد داشت که این مسئله از یک سو موجب کاهش منابع دریافتی صندوق-ها (حق بیمه‌ها) و از سوی دیگر موجب افزایش مصارف صندوق‌ها می‌گردد. این امر ممکن است اتخاذ راهکارهایی مانند افزایش سن بازنشستگی و یا کاهش میزان بیمه بازنشستگی را ضروری سازد که به دنبال آن نارضایتی بیمه‌شدگان و مشکلات و بحران‌های اجتماعی و سیاسی را موجب شود.

۲. اقتصاد

با سالمند شدن جمعیت به علت کاهش تعداد متوسط فرزندان خانواده‌ها، کشور با یکی از مهم‌ترین پیامدهای منفی اقتصادی یعنی کاهش نیروی کار که از آن به عنوان جمعیت فعال یاد می‌شود، روبرو خواهد شد. در نتیجه از شمار مالیات‌دهندگان در سطح کلان و حق بیمه‌پردازها در سطح خرد کاسته می‌شود و موجب کاهش درآمد دولت و همچنین درآمد صندوق‌های بیمه به‌ویژه سازمان تأمین اجتماعی خواهد شد. از طرف دیگر کاهش نیروی کار و افزایش افراد مصرف‌کننده، کاهش تولید ناخالص داخلی را موجب می‌شود و آنگاه اثرات منفی بسیاری به دنبال خواهد داشت که از جمله می‌توان کاهش صادرات محصولات صنعتی، افزایش واردات، کاهش ذخایر ارزی و در نتیجه افزایش بدهی‌های خارجی را پیش‌بینی کرد.

۳. بهداشت، درمان و نگهداری

بخش بزرگی از فشارهای سالخوردگی جمعیت مربوط به هزینه‌هایی است که جامعه باید برای حفظ سلامتی سالمندان صرف کند محققین ایرانی با توجه به تجارب کشورهای

دیگر در زمینه هزینه‌های سالمندی در مورد افزایش تصاعدی این هزینه‌ها در ایران هشدار داده‌اند. افزایش این هزینه سرباری از آن جهت وضعیت وخیم‌تری می‌یابد که جمعیت فعال، انگیزه کمتری برای نگاهداری از سالمندان دارند و مخارج درمانی سالمندان بالاتر از کودکان است. باید در نظر داشت که شکاف نسلی و گسست فرهنگی هم به این موضوع دامن می‌زند.

از آنجا که نسل جوان وظیفه حمایت نسل سالمند را بر عهده دارد، عدم تعادل ایجادشده در سال‌های آتی باید یکی از بزرگ‌ترین نگرانی‌های سیاست‌گزاران و دولتمردان باشد. در شرایط فعلی با وجود اینکه هر پدر و مادر سالمندی از نسل گذشته معمولاً تعداد ۴ تا ۶ فرزند دارند، به سختی مورد حمایت و مراقبت قرار می‌گیرند. حال باید تصور کرد که والدین در خانواده‌هایی که یک یا دو فرزند دارند در سال‌های آینده چگونه تحت حمایت قرار خواهند گرفت؟ علاوه بر این، با افزایش تعداد سالمندان، میزان هزینه‌های درمانی و تأمین اجتماعی نیز افزایش می‌یابد که مضاف بر محدودیت‌های منابع می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهند تا سال ۱۴۳۰ به سه برابر تخت‌های بیمارستانی، پنج برابر مراکز فیزیوتراپی و چهار برابر آزمایشگاه‌های موجود در ایران، نیاز خواهد بود. از طرفی تا آن سال ایران به ترتیب سالیانه چند صد متخصص طب سالمندی، هزاران میلیارد ریال برای درمان سالمندان دیابتی به طور خاص و بخش بزرگی از بودجه جاری برای آموزش‌های پیشگیرانه نیاز خواهد داشت.

۴. اجتماعی

وقتی درصد افراد مسن در جامعه‌ای افزایش یابد به موازات آن علاقه به محافظه‌کاری بیشتر و نوعی وابستگی به سنت‌های اجتماعی پیدا می‌شود. پیدایش محافظه‌کاری و مقاومت در برابر تغییرات، موجب درجا زدن و عقب‌ماندگی می‌شود. همچنین ریسک‌پذیری در چنین سنی کاهش یافته و ما با جامعه‌ای که در ابداع و پذیرش نوآوری و اصلاحات، از خود ضعف نشان می‌دهد روبرو خواهیم شد. نباید فراموش کنیم که رشد علمی و نوآوری‌ها و موفقیت‌های امروز کشورمان در عرصه دانش و ورزش و تولید به دلیل کثرت نسل فعلی جوان است و با کاهش نسبت جوانان، تداوم این توفیقات بعید خواهد بود. همچنین سالمندان دارای انتظارات خاص خود هستند که از آن جمله می‌توان به ارزش دادن به جایگاه و منزلت آن‌ها، ارج نهادن به تجربیاتشان، فراموش نشدن و توقع عشق و تعلق خاطر به آن‌ها در قبال یک عمر زحماتشان اشاره کرد که حتی در صورت تأمین نیازهای اقتصادی، همچنان باقی است و باید مورد توجه جدی در ساختارهای جدید اجتماعی قرار گیرد.

کشاورزی

بدیهی است که برای گسترش و توسعه بخش کشاورزی، به عنوان یکی از محورهای توسعه اقتصادی و اجتماعی در کشور ما به مجموعه‌ای از نیروهای خلاق، آموزش‌پذیر، ریسک‌پذیر، پویا، شاداب و ... نیاز است. این ویژگی‌ها نیز در جوانان بسیار بیشتر از سالمندان وجود دارد. شاغلان در بخش کشاورزی در سال‌های اخیر به طور قابل ملاحظه‌ای به سالخوردگی گراییده‌اند. مهاجرت روستا به شهر از مهم‌ترین دلایل سالخوردگی شاغلان بخش کشاورزی در کنار کاهش نرخ باروری است و درصد اشتغال جوانان در این بخش بسیار پایین می‌باشد. مهمترین نتایجی که سالخوردگی جمعیت بخش کشاورزی به

دنبال خواهد داشت عبارت است از: کاهش بهره‌وری، به خطر افتادن امنیت غذایی، وابستگی کشور به مواد غذایی و نیاز به واردات این مواد از خارج، عدم پذیرش نوآوری و فناوری نوین در عرصه تولیدات کشاورزی و دامی.

۶. امنیت

جمعیت یک کشور با قدرت دفاعی و امنیت آن کشور در ارتباط است. هر چند به دلیل پیشرفت‌هایی که در زمینه تولید ابزار و ادوات جنگی به وجود آمده، توجه به ساختار جمعیت در موضوع امنیت ملی به نسبت سال‌های گذشته کم‌رنگ‌تر شده است، ولی همچنان این موضوع - به خصوص برای کشور ما که دارای موقعیت خاص سیاسی است - اهمیت بالایی دارد.

به عبارت دیگر، جمعیت و ساختار آن به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های قدرت ملی به حساب می‌آید؛ زیرا پوشش مرزهای جغرافیایی نیازمند نیروهای جوان است و پیری جمعیت تهدیدی جدی برای امنیت کشور محسوب می‌شود. امروزه در جنگ‌های مدرن تعداد افراد جمعیت کشور نه تنها از جنبه تولید نیروی نظامی متشکل و فعال مهم است، بلکه به عنوان پشتیبان نیروهای نظامی و تکیه‌گاه قدرتمند ارتش ملی در دفاع از خانه و کاشانه، تجهیز ارتش و تغذیه آن و بسیج ملت اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد.

نتیجه

رشد علمی و نوآوری‌ها و موفقیت‌های یک کشور در عرصه دانش و ورزش و تولید به دلیل کثرت نسل جوان است و با کاهش نسبت جوانان، دستیابی به این افتخارات بعید خواهد بود.

با تبلیغات سوء علیه فرزندآوری و اتخاذ سیاستهای غلط از سوی مسئولین در حوزه جمعیت، متأسفانه جامعه ایران با از دست دادن سرمایه عظیم و گرانهای نیروی جوان، به سرعت به سمت سالخوردگی حرکت می کند. تا جایی که بنابر آمارهای بین المللی کاهش نرخ باروری در ایران نسبت به سایر کشورها بسیار بالاتر است.

بدیهی است سالخوردگی جمعیت یک کشور آسیبهای بسیاری را به همراه خواهد داشت.

هزینه های گزاف در تامین سلامت و بهداشت سالخوردگان و اشتغال بخش عظیمی از نیروی جوان جهت خدمت به این عزیزان تنها بخشی از آسیب ها در حوزه اجتماعی و اقتصادی است و این یعنی مهم ترین پیامد منفی اقتصادی و کاهش نیروی کار که از آن به عنوان جمعیت فعال یاد می شود.

از سوی دیگر جمعیت و ساختار آن به عنوان یکی از مهم ترین شاخصه های قدرت ملی به حساب می آید. امروزه در جنگ های مدرن تعداد افراد جمعیت کشور نه تنها از جنبه تولید نیروی نظامی متشکل و فعال مهم است، بلکه به عنوان پشتیبان نیروهای نظامی و تکیه گاه قدرتمند ارتش ملی در دفاع از خانه و کاشانه، تجهیز ارتش و تغذیه آن و بسیج ملت اهمیت فوق العاده ای دارد.

بدین ترتیب توجه به فرزندآوری و ارائه تسهیلات و بسته های تشویقی از سوی مسئولین باید با جدیت پیگیری شود تا هرچه سریع تر از آسیبهای این تهدید جلوگیری شود.

گرچه توجه به مسائل معیشتی و رفاهی خانواده ها نقش انکارناپذیری در توجه به فرزندآوری دارد، اما تا زمانی که فرهنگ فرزند کمتر زندگی بهتر که در پی سیاستهای غلط

دهه ۷۰ در جامعه نهادینه شده تغییر نکند، حتی افزایش سطح رفاه خانواده ها نیز نمی تواند مشوقی برای فرزند آوری باشد. بنابراین به نظر می رسد متولیان فرهنگی جامعه بیش از سایرین در این عرصه نیازمند حضور جهادی و انقلابی هستند تا با تغییر نظام فکری مردم، آنان را به فرزندآوری تشویق نمایند.

فاجعه امروز کشور اسلامی در خصوص سقط جنین عمدی غیر شرعی

۱. یکی از پدیده‌های جهان صنعتی و مدرن، افزایش سقط جنین عمدی است که در حال حاضر هر ساله در جهان حدود ۴۵ میلیون جنین سقط می‌شود! سقط با درخواست مادر، در برخی از کشورها قانونی است و کشورهایی که این موضوع در آنها قانونی نیست هم گاهی برای باز کردن مجوزهای مربوطه تلاش می‌کنند.

۲. تعداد قتل و اسقاط عمدی (و غیرقانونی و غیرشرعی) جنین در ایران از ۲۵۰ هزار تا ۸۰۰ هزار^۲ در سال آمار داده شده است! به عبارت دیگر، در ایران در هر روز حدود ۷۰۰ جنین یعنی در هر دو دقیقه و چند ثانیه یک جنین به قتل می‌رسد که هر یک نفس از آنها مشمول شریفه المائدة: ۳۲ «مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا» است. با توجه به تعبیر قرآن کریم درباره حضرت امیرمومنان (ع) که می‌فرماید: «من الناس من يشتري نفسه ابتغاء مرضات الله»، یعنی گویا هر روز صدها بار در ایران همه انسان‌ها مثل حجت خدا از انبیاء و معصومین علیهم السلام به قتل می‌رسند!

۳. در تمام هشت ساله دفاع مقدس حدود ۲۳۰ هزار شهید داده شد که جامعه را تعالی و نور داد. الان هر ساله حداقل ۲۵۰ هزار قتل عمدی جنین داریم که هر تک تک از

۲. وزارت بهداشت، آمار سقط قانونی و غیرقانونی:

سال ۷۴ = ۸۰ هزار = ۲۲۰ سقط در روز

سال ۹۲ = ۲۵۰ هزار = ۷۰۰ سقط در روز

سال ۹۶ = دکتر محمد باقر لاریجانی (معاون آموزشی وزیر بهداشت وقت): سالانه بین ۳۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار سقط انجام

می‌شود. = معدل ۴۰۰ هزار = ۱۱۰۰ در روز

سال ۹۸ = دکتر محمد باقر لاریجانی (مشاور عالی وزیر بهداشت در کنگره اخلاق پزشکی در ساری): سالانه ۴۵۰ هزار

سقط داریم (= ۱۲۵۰ سقط در روز)! باید تمهیدی اندیشید که سقط و قتل جنین اسان تلقی نشود.

این جنایت‌ها، جامعه را به ظلمت و سقوط و غضب الهی می‌کشاند. برخی تحلیل‌ها اظهار می‌کنند که سقط جنین در ایران از کشورهای کفر هم پیشی گرفته به گونه‌ای که از هر صد بارداری در ایران ۲۵ جنین سقط می‌شود در حالی که در امریکا که سقط در آن قانونی است از هر ۱۰۰ بارداری، ۱۷ جنین سقط می‌شود.

۴. بنابر اظهار نظر کارشناسان، بیش از ۹۰ درصد از کل جنین‌های به قتل رسیده در چارچوب خانواده و به شکل مشروع، منعقد شده است و حدود فقط ۶ درصد این جنین‌ها نامشروع است. در عموم پژوهش‌های انجام شده، ساده انگاری جامعه نسبت به سقط و دید منفی نسبت به تعداد فرزندان و یا توهم تعارض مادری با ادامه تحصیل یا موفقیت و مانند آن، عامل اصلی سقط و قتل جنین بوده است.

۵. اگرچه اکثر قتل‌های جنین غیرقانونی است و فقط حدود ۱۲ هزار قتل آن در سال قانونی است؛ لکن سهل انگاری و لاقیدی در بخش قانونی آن موجب افزایش قتل‌های غیرمجاز شده است؛ علاوه به گفته برخی پزشکان در مطب و مراکز خصوصی، سقط‌های غیرقانونی تحت لوای سقط قانونی انجام می‌شود مانند آن که پزشک یا ماما عمداً پرده آب مادری که می‌خواهد جنین خود را سقط کند را پاره می‌کند (یا سمی را که از جفت عبور نمی‌کند در آب دور جنین می‌ریزد) و سپس تحت عنوان سقط درمانی، جنین را به قتل می‌رساند و یا سن جنینی که چهارماهگی آن گذشته است را کمتر از آن گزارش و ثبت می‌کند تا مجوز قتل آن داده شود.

۶. در سال ۱۳۸۴ پیرو دریافت فتاوایی از برخی مراجع عظام مبنی بر جواز سقط جنین زیر ۴ ماهگی در صورت حرج مادر، قانونی با عنوان «سقط درمانی» در مجلس تصویب شد. پیرو سیاست‌گذاری‌های وزارت بهداشت و درمان، در حال حاضر بیش از ۹۰ درصد مادران باردار، در فرآیند غربالگری جنین که عمده فایده آن، سقط جنین در صورت ناهنجاری است، شرکت داده می‌شوند. این جریان فراگیر، آسیب‌های زیادی به جامعه وارد کرده است که برخی از آنها عبارت‌اند از:

- نوعی ساده انگاری در مورد سقط در جامعه ایجاد کرده که موجب دامن زدن به افزایش دهشت‌آور قتل عمدی جنین گردیده است.
- نوعی توقع برای نداشتن فرزند ناهنجار ایجاد می‌کند تا جایی که بنابر اظهار پزشکان چنانچه پزشکی ناهنجاری را تشخیص نداده و به سقط نفرستد، توسط قوانین داخلی و صنفی خودشان محکوم به پرداخت هزینه‌های زندگی کودک ناهنجار می‌شود.
- عده کثیری از مواردی که در غربالگری اول با احتمال یک به ۳۰۰ خطر سندروم داون برایشان مطرح می‌شود، سراغ آزمایشات تکمیلی نرفته و اقدام به سقط غیرقانونی (و البته غیرشرعی) می‌کنند. این در حالی است که مبتلایان به سندروم داون، انسان‌هایی مهربان و معمولاً آموزش پذیر بوده و بسیاری مادران این بچه‌ها از آنها با عنوان «فرشته سندروم داون» یاد می‌کنند.
- در فرآیند غربالگری جنین‌ها به‌ویژه آزمایش آمیوسنتز که سالانه بیش از صد هزار مادر باردار آن را انجام می‌دهند، آسیب‌هایی به جنین‌های سالم وارد می‌شود که مهم‌ترین آن، به قتل رسیدن و سقط شدن لااقل یک جنین از هر دویست جنین است.

- روش تشخیصی آنومالی اسکن که در مرحله دوم انجام می شود، حدود ۹ درصد مثبت کاذب در بر دارد و بیشتر سقطها که بسیاری از آنها سالم هستند نیز از ناحیه این آزمایش محقق می شود.
- به مسئله دیه سقط شدگان توجه نمی شود و مردم را بدهکار یکدیگر می کند. (هیچ روالی برای محاسبه و پرداخت دیه ها پیش بینی نشده است)
- بنا به اظهارات برخی دست اندرکاران آزمایشگاهی، نمونه آزمایشات غربالگری به خارج از کشور (نظیر آلمان) ارسال می شود و نتیجه آزمایش هم از سوی آنان ارسال می شود. به نظر می رسد این مسئله نوعی مسلط کردن کفار بر تصمیم گیری نسبت به موالید مسلمین و در خطر قرار گرفتن اطلاعات ژنتیکی نفوس مسلمان است.
- اضطراب و استرس بسیاری را برای خانواده ها ایجاد می کند.
- جمعیت شیعه و مسلمین را متأسفانه در وضعیت بحرانی قرار داده است به گونه ای که کاهش جمعیت در کشور در تمام طول تاریخ و در تمام کشورهای دنیا بی سابقه است.
- ۷. به محضر برخی مراجع عظام درباره آنچه به شکل عملی با تمسک به فتوای آنها نسبت به قتل جنین، تحت عنوان عسر و حرج اتفاق می افتد اطلاع رسانی نشده است. بخش قابل توجهی از آزمایشات غربالگری، مربوط به سندروم داون است که به این بهانه، هزینه های زیادی (لااقل هزار میلیارد تومان در هر سال)^۳ به جامعه و خانواده ها تحمیل

– اگر یک میلیون و یکصد و شصت هزار باروری در هر سال داشته باشیم و حدود ۹۴ درصد آنها به غربالگری اول^۳ مبادرت کنند و هزینه غربالگری اول در مجموع با همه هزینه های جانبی ششصد هزار تومان در نظر گرفته شود، از سوی دیگر یکصد و شانزده هزار نفر به آمیوسنتز توصیه شده و نود و پنج هزار نفر به آن اقدام کنند که هزینه آن سه و نیم

شده، نگرانی‌های کثیری خانواده‌ها را در بر دارد و در فرآیند کشف هر جنین سندروم داون به دلیل بروز لااقل یک سقط در دویست تست آمنیوسنتز (که البته تا ۳ سقط در ۱۰۰ مورد هم ادعا شده است)، تعدادی جنین سالم هم به قتل می‌رسد و سقط می‌شود. لازم است ویژگی‌های درجات مختلف کودکان سندرم داون که دارای مجوز سقط می‌باشند به محضر مراجع عظام تشریح شود تا برداشت جامعه از میزان خرج در فتوای جواز سقط حرجی روشن شود.

۸. افزایشی بودن سقط و قتل جنین قانونی و غیرقانونی در هر سال

۹. سقوط جمعیت کشور اسلامی و شیعه به شکل بی‌سابقه در جهان

۱۰. با توجه به وضعیت کنونی کشور که بسیاری از جوانان با ذهنیت‌های غلط نظیر؛

- برای یک لیوان شیر نباید گاو خرید

- باید ابتدا جوانی کرد و ازدواج بعداً

- توانایی اقتصادی و شرایطی آن را نداریم

- پیدا کردن مورد مناسب بسیار سخت است

ازدواج نمی‌کنند و بالاخره عده‌ای محدود از آن هم که غالباً در سن بالا ازدواج می‌کنند به دلیل رعایت اندام و شغل و..

- اصلاً فرزند نمی‌خواهند و یا نمی‌دانند چرا باید فرزند بیاورند و یا می‌گویند فعلاً

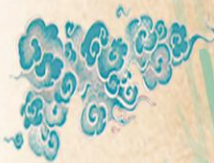
زود است و باید استقرار پیدا کنیم و عده‌ای هم گرفتار عقیمی می‌شوند.

لکن بالاخره عده‌ای از افراد محدود بالا بچه‌دار می‌شوند که گرفتار غربالگری می‌شوند و نتیجه آن:

- استرس و وحشت برای والدین لااقل برای نه ماه
 - هزینه‌های وقتی بسیار
 - هزینه‌های مالی سنگین
 - خود استرس آسیب‌زا برای کودک و مادر و خانواده می‌شود
- و در نهایت، تعدادی از آن سقط می‌شود و می‌تواند موجب ناباروری مادر شود و قسمتی هم تصمیم می‌گیرند به همین یک بچه بسنده کنند.

۱۱. بسیاری از مردم آمادگی فرزند آوری اختیاری و خودخواسته را ندارند؛ لکن آمادگی آن را دارند که فرزند خود که به هر دلیل تکون یافته است را به قتل نرسانند. باید توجه داشت که آمار سقط آن‌قدر بالاست که حتی اگر جلو قسمتی از سقط‌ها گرفته شود می‌تواند سهم به سزایی در جبران کمبود جمعیت کشور و جلوگیری از فاجعه سقوط جمعیتی کشور داشته باشد گرچه حتی جلوگیری از یک قتل جنین هم مشمول شریفه المائدة: ۳۲ مَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا است. یعنی جلوگیری از قتل مثل حضرت حجت خدا سلام الله علیه! و کوتاهی در این امر در مورد هر جنین مصداق شریفه المائدة: ۳۲ «مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا» یعنی روزی هزار مثل حضرت حجت خدا (ع) را به قتل رساندن!

جامعه الزهراء
علیه السلام

معاونت فرهنگی تبلیغی

اداره پاسخ به سؤالات دینی

سایت پاسخ به سؤالات فقه و معارف

